

Токторов Э.С.

ИЗИН СУУТПАЙ ИЗДӨӨ ИШИНИН ТЕОРИЯЛЫК КӨЙГӨЙЛӨРҮ

Токторов Э.С.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

E. Toktorov

THEORETICAL PROBLEMS OF OPERATIONAL SEARCH ACTIVITIES

УДК: 343.

Макалада изин суутпай издөө ишинин теориялык көйгөйлөрү ар тараптуу каралат. Автор теориялык изилдөөдө ыкчам-иликтөө ишинин элементтерин талдап, жалпы жана өзгөчө категориялар системасын билүү зарылдыгын изилдеген. Алардын мазмуну ыкчам-иликтөө теориясынын мазмунун логикалык чечмелей турган түшүнүктөр жана маанилер менен берилген. Ар түрдүү илимий теоретиктердин эмгектери изилденип, «ыкчам-иликтөө иш-чаралары» түшүнүгүн укуктук жактан калыптандыруу маселеси боюнча ар кандай пикирлер жана аргументтер аныкталган. Автор «ыкчам-иликтөө чаралардын» аныктамасын теориялык талдоо процессинде берилген окумуштуулардын пикирлерин калыс изилдөөгө жана негизги жеке мүнөздөмөлөрдү аныктоого аракет кылган. Бул маселе боюнча автордун позициясы башка экендигине көңүл бурулуп, ыкчам-иликтөө иштерине өзүнүн автордук аныктамасын берүүгө аракет кылган. Бул позиция ыкчам-иликтөө иш-чаралардын мүнөздөмөсү, алардын мазмунун практикалык пайдаланууда түздөн-түз түшүнүүгө, коомдук каражаттар жана методдор менен айкалыштырууга негизделгендиги баяндалат. Кеңири колдонулган материалдын негизинде, алардын талдоонун натыйжасында ырааттуу корутундулар чыгарылды.

Негизги сөздөр: теория, көйгөйлөр, талдоо, эффективдүүлүк, ыкчам иш чаралар, криминалистика, компетенттүү адамдар, ыкчам түзүмдөр, коомдук каражаттар, атайын каражаттар.

В статье рассматриваются теоретические проблемы оперативно-розыскной деятельности. Анализируя в теоретическом исследовании элементы оперативно-розыскной деятельности приходим к необходимости познания системы общих и частных категорий, содержание которых представлено понятиями и значениями, расшифровывающими логическое содержание теории оперативно-розыскной деятельности. Были изучены работы различных ученых теоретиков, выявлены различные мнения по вопросу правовой формулировки понятия «перативно-розыскные мероприятия» и подходы, обладающие своей аргументацией. Автор предпринял попытку беспристрастно изучить мнения учёных, представленные в процессе теоретического анализа определения «оперативные мероприятия» и обозначить главные индивидуальные особенности. Внимание акцентировано на то что, позиция автора по данному вопросу разные, также автор попытался сформулировать свое определение оперативно-розыскных мероприятий. Данная позиция обосновывается тем, что характеристики оперативных мероприятий базируются на прямом понимании их содержания при практическом использовании и только лишь, их сочетания с гласными средствами и методами. Основываясь на своем анализе имеющегося материала были сделаны выводы.

Ключевые слова: теория, проблемы, анализ, эффективность, оперативные мероприятия, криминалистика, компе-

тентные люди, оперативные структуры, общественные средства, специальные средства.

This article discusses the theoretical problems of operational-search activities. Analyzing the elements of operational-investigative activity in a theoretical study, we conclude to know the system of general and particular categories, the content of which is represented by concepts and meanings that decipher the logical content of the theory of operational-investigative activity. The works of various scientific theorists studied, various opinions revealed on the issue of the legal formulation of the concept of «operational-investigative measures» and approaches that have their own argumentation. The author attempted to study the opinions of scientists presented in the process of theoretical analysis of the definition of «operational measures» and to identify the main individual characteristics. Attention focused on the fact that the author's position on this issue is different, and the author tried to formulate his own definition of operational-search activities. This position is justified by the fact that the characteristics of operational measures based on a direct understanding of their content in practical use, and only their combination with public means and methods. Based on their analysis of the available material, the conclusions done.

Key words: theory, problems, analysis, efficiency, operational measures, criminology, competent people, operational structures, public funds, special funds.

Илимий ишмердүүлүктүн ар кандай чөйрөсүн өнүктүрүүнүн теориялык негизи, анын максаты болуп көйгөйлөрдү жана аларды чечүүнүн жолдорун билүү, принциптердин жана алардын концепцияларынын негизделген системасы болуп саналат. Ыкчам-иликтөө ишинин теориясында мындай принциптердин жана түшүнүктөрдүн болушу ыкчам-издөө ишинин системасындагы жана анын курамдык бөлүгүнүн структурасынын элементтеринин ортосундагы тергөө мамилелеринин себебин чечмелеп бериши керек.

Теориялык изилдөөдө ыкчам-издөө ишинин элементтерин талдоо менен биз сөзсүз түрдө ыкчам-издөө теориясынын логикалык мазмунун чечмелөөчү түшүнүктөр жана маанилер менен берилген жалпы жана өзгөчө категориялар системасын билүү зарылдыгына келебиз. Теориялык аныктамалардын логикалык негиздүүлүгү, алардын түшүнүктүү болушу жана жеткиликтүү мазмуну, бирдиктүү формасы алардын негизги коммуникативдик функцияларын эч кандай көйгөйсүз ишке ашырууга мүмкүндүк берет. Практиктер өздөрүнүн таанып-билүү ишмердүүлүгүндө ыкчам-издөө ишинин теориясынын маселеле-

рине арналган илимий жана атайын адабияттар жакшы учурда да чаташтырылган, кээде алардын мазмунуна карама-каршы келген аныктамаларга толуп кеткен кырдаалдарга дайыма туш болушат. Бул аныктамалардын пайда болуусу конкреттүү криминогендик кырдаалдын мазмунунан, болуп жаткан нерсени түз кабылдоодон, интуитивдик тажрыйбанын логикасынан турат. Ошол эле учурда, эреже катары, таанып-билүү теориясынын методологиялык принциптери жана чечмелөө логикасы таптакыр эске алынбайт. Теориялык көйгөйлөрдүн келтирилген корутундулары укук системасынын теориясынын компоненти катары ыкчам-издөө ишинин артыкчылыктуу милдеттерин түшүнүүнүн келечектеги өнүгүү багыттарын так көрсөтүүгө мүмкүндүк берет, ошол эле учурда логиканын мазмунунун чектерин кеңейтет.

Ыкчам-издөө ишмердүүлүктүн теориялык аспектилерин логикалык түшүнүүнү куруу системасындагы негизги түшүнүк болуп ыкчам-издөө иш-аракеттерди ишке ашыруу механизми болуп саналган ыкчам-издөө ишмердүүлүктүн мазмундук мүнөздөмөлөрү саналат.

«Ыкчам-издөө чаралардын» аныктамасынын семантикалык мазмунун түшүнүүнүн маанилүүлүгү тактоону талап кылган учурдагы шарттардын болушу менен аныкталат:

1. Криминалистикалык тактиканын жана анын ыкчам-издөө ишинин тактикасынын теориялык аспектилеринин өнүгүү динамикасы аларды жазык-процесстик мыйзамдардын ченемдери менен так чечмелөө жана кабылдоо зарылдыгын алдын ала аныктаган. Ушунун негизинде жалпы колдонулуучу «ыкчам-иликтөө чаралар» термини келип чыккан. Ошол эле учурда, биз бул юридикалык чечмелөөгө жана бирдиктүү мазмунду камтыбаган, жалпы колдонулуучу гана термин болгонуна көңүл бурабыз.

Кыргыз Республикасынын укук коргоо органдарынын жана атайын кызматтарынын ишмердигинде «ыкчам-иликтөө чаралар» термини укуктук категория катары биринчи жолу «Изин суутпай издөө иши жөнүндө» мыйзамда жана укук коргоо органдарынын ишин жөнгө салуучу бир катар башка мыйзам актыларында белгиленген. Бирок мыйзам актыларынын биринде «ыкчам-издөө иш-чаралары» деген түшүнүктүн мазмунун түзүүгө аракет болгон эмес. Натыйжада укук коргоо органдары иш жүзүндө бул терминдин ыраатсыздыгы жана аны иш жүзүндө чечмелөө көйгөйлөрүнө туш болушкан. Бул иштеп чыгууда айтылган негиздүү аныктаманы бирдиктүү укуктук чечмелөө жана колдонуу зарылдыгын абдан ачык көрсөттү.

2. Изин суутпай издөө илим мыйзамдардан айырмаланып, мындай көйгөйгө туш болгон эмес, анда бул термин жана анын мазмуну ар кандай чеч-

мелөөдө колдонулганы менен узак убакыт бою калыптанып келген. Советтик чалгындоо теоретиги П.Судоплатов «Ыкчам-издөө иши – бул жашоо, анын уландысы эмес, ыкчам-издөө иши менен жашап, эмне кылып жатканыңды түшүнбөө – бекер жашоо менен барабар» деп белгилеген [1]. И.Климов ыкчам иш-чаралардын мүнөзү жөнүндөгү ой жүгүртүүдө төмөнкүдөй корутундуларга келди. «Кээ бир учурларда, ыкчам-иликтөө чараларын ыкчам-издөө иш-аракеттердин таанып билүү жагына, кызыктырган маалыматты издөөгө, табууга жана бекитүүгө багытталган когнитивдик тарабы менен, башкаларында алынган ыкчам-издөө маалыматты ишке ашырууга багытталган активдүү бөлүгү менен байланышкан» [2]. Жогорудагы окумуштуулардын аргументтерин жалпылап, биз анын практикалык колдонулушунун бирдейлиги үчүн «ыкчам-иликтөө чаралар» терминин бирдиктүү юридикалык чечмелөө зарыл деген логикалык тыянакка келебиз.

3. Ыкчам иштердин маңызына теориялык талдоо үзгүлтүксүз жүргүзүлүп турат, бул изилдөөлөрдүн натыйжалары менен мүнөздөмөлүү сыйлыктардын жалпы параметрлерин чагылдырган аныктамалар түзүлдү. Ушуга байланыштуу аныктамалардын илимий жана анын негизинде укуктук мазмунун формулировкалоо менен ыкчам-издөө ишинин маанилүү мүнөзүнүн таанып-билүү ишмердигиндеги негизги багытын аныктоо зарылчылыгы келип чыгат.

Ыкчам-иликтөө чаралар боюнча талдоо жана теориялык түшүнүү, аныктама берүү Россия Федерациясынын окумуштуусу В.Г.Бобров, Н.С.Железняк, С.И.Захарцев, В.В.Дюков, В.И.Канн, А.М.Эфремов, А.Г.Лекарь, Б.Омелин, Л.Ю.Шумилов, анын ичинде Кыргыз Республикасында илимий теоретиктер К.Кыдырбаев, О.Д. Ким, А.Жакупбеков, Т.И.Сайфутдинов окумуштууларынын эмгектеринде жүргүзүлгөн.

Жогоруда аталган илимий теоретиктердин эмгектерин изилдөөнүн натыйжасында бул маселе боюнча «ыкчам иликтөөчаралары» аныктамасын укуктук жактан калыптандырууда өзүнүн аргументтери бар ар кандай пикирлер жана мамилелер аныкталган. Илимпоздорго берген аныктамаларынын табиятын изилдеп, биз алардын бирине да артыкчылык берүү менен аларды абсолюттук жана толук деп эсептебейбиз. Мунун себеби – көптөгөн жеке көз караштардын натыйжасында «ыкчам-иликтөө чаралар» концепциясын иштеп чыгууда чечүүчү болгон методдордун болушу.

А.Е. Четин окуу китептеринин биринде ыкчам-иликтөө чараларга мындай деп аныктама берген: «Кылмыштуулукка каршы күрөштүн айрым милдеттерин чечүүгө багытталган ички иштер органдарынын ыкчам-иликтөө кызматкеринин аракетинин жалпы каражаттар жана ыкмалары менен айкалышты-

рып атайын каражаттарды жана ыкмаларды колдонууга негизделген» [3].

Берилген аныктамалардын мүнөздүү белгилерин изилдөө төмөнкүдөй тыянак чыгарууга мүмкүндүк берет, бул иштин негизги элементи болуп ыкчам-иликтөө ишинин субъектинин укук колдонуу практикасында өз ыйгарым укуктарынын түздөн-түз аракеттери болуп саналат.

Ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин мазмунунда айырмалоочу белгилер катары төмөнкү белгилер аныкталат:

1. Жашыруун каражаттарды жана методдорду коомдук менен айкалыштыруу принциптеринде ыкчам-иликтөө чаралардын өз ара көз карандылыгы;

2. Өзүнүн компетенциясынын чегинде ыйгарым укуктуу субъект - ыкчам-иликтөө органдын өкүлү;

3. Кылмыштуулук менен күрөшүүдө конкреттүү функционалдык милдеттерге басым жасоо.

Аныктамада айтылгандай ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин мүнөздүү белгиси ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин мазмунунун уландысы болуп саналат, б.а. ыкчам-иликтөө иштин ачык жана жашыруун ыкмаларын жана каражаттарын колдонуу. Бул белги укук коргоо органдарынын ыйгарым укуктуу өкүлдөрү тарабынан өз компетенциясынын чегинде жүзөгө ашырылуучу башка аракеттерден, тактап айтканда, уюштуруучулук, тергөө, атайын, тескөөчүлүк функциялардан ыкчам-иликтөө иш-аракеттерди так айырмалап турган белги болуп саналат. Ошондой эле практикалык ишмердүүлүктө ыкчам-иликтөө иштин ыкмалары сыяктуу компонент аныктамасынын концептуалдык мазмунунан ыкчам-иликтөө ишмердүүлүк негизсиз алынып салынгандыгын белгилей кетүү керек.

Ыкчам-иликтөө иш-чаралардын аныктамасын түзгөн экинчи талдануучу белги аларды ишке ашыруу мезгилинде ыйгарым укуктуу субъекттердин компетенциясына кирген аракеттер гана аткарыла тургандыгын көрсөтөт. Бул жобо Кыргыз Республикасынын «Изин суутпай издөө иши жөнүндө» мыйзамдарында түздөн-түз көрсөтүлгөн [4]. Берилген мүнөздөмө, арыз ээсинин пикири боюнча, ыкчам-иликтөө иш-аракетти жеке детективдик агенттиктерге берилген практикалык функциялардан айырмалайт, алар белгилүү бир шарттарда ыкчам-иликтөө ишмердүүлүк менен бирдей мүнөздөмөлөргө ээ. «Изилдеп жаткан аныктама ыкчам-иликтөө иш-аракеттерди жүргүзүү компетенциясына ээ субъекттерге, оперативдүү бөлүмдөрдүн өкүлдөрүнө тиешелүү, биздин пикир боюнча, бул туура эмес. Теориялык изилдөөлөрдөгү жана Интерполдун мүчөлөрү болуп саналган ЖККУнун, ШКУнун чектеш мамлекеттеринин оперативдүү ишин жөнгө салуучу мыйзам актыларында колдонулуп жаткан аныктамалар ага каты-

шууга ыйгарым укуктуу башка адамдарды киргизүү жолу менен мындай компетенцияга ээ болгон атайын субъекттердин тизмесин кеңейтет. Ыкчам иш-аракетти жүзөгө ашыруучу субъекттерди мүнөздөй турган альтернативалуу аныктамалар «мамлекет тарабынан ыйгарым укук берилген органдар», «компетенттүү адамдар», «пайдалануу укугунун субъекттери», «ыкчам-иликтөө түзүмдөрү» деп түзүлүшү мүмкүн.

Азыркы аныктамалар концептуалдык мазмуну боюнча бир топ түрдүү жана бири-бирине карата өтө көп учурда карама-каршы келерин айдан ачык.

Ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин үчүнчү мүнөздөөчү белгиси болуп, алардын багытынын акыркы максатынын мазмуну же иш кандай милдетти ишке ашырып жатканын чечүү саналат. Ыкчам-издөө ишинин конкреттүү маселелерин чечүүгө багытталган так аныкталган тапшырма автор тарабынан талданган «ыкчам иш-чаралардын» дээрлик бардык аныктамаларында мүнөздүү белги катары берилген. Ошол эле учурда ыкчам-иликтөө ишмердүүлүктүн максаттарынын болгон аныктамалары да чечмелөөнүн кыйла кеңири спектринде берилген.

Аныктамаларды, «ыкчам-иликтөө чаралардын максаттарын» системалаштыруу аракети бирдиктүү семантикалык топтун үч компонентинин түзүлүшүнө алып келет.

1. Мазмуну мүнөздүү белгилери боюнча бүтүндөй операциялык иштин белгиленген милдеттерине окшош болгон формулировкаланган аныктамалар.

Мында биз ыкчам-издөө иштеринин көйгөйлөрүн чечүү, максаттарга жетүү, ыкчам-издөө ишинин алдында турган милдеттерди чечүү сыяктуу айтылган максаттарды карайбыз. Берилген көз караш илимий адабияттарда көп кездешет, бирок азыркы аныктамаларды карап ой жүгүртүүбүздүн логикасы анын туура экендигинен күмөн жаратат. Анткени, ыкчам-иликтөө иштин алдында турган милдеттерди чечүү үчүн конкреттүү маселелерди чечүүдөн жалпы маселелерге өтүү аркылуу гана мүмкүн болот. Ошону менен бирге ыкчам-иликтөө иштин белгилүү формасын ишке ашырууга болгон чаралардын бүткүл комплексин толук тартуу. Колдонуудагы түшүнүктөрдүн калыптануу логикасын жана аларда көрсөтүлгөн ыкчам-издөө иш-чараларынын максаттарын изилдөө менен биз алардын маанисинин көп колдонулган аныктамасына, тактап айтканда, жазык сот өндүрүшүнүн көйгөйлөрүн чечүүгө туш болдук. Биз бул аныктама туура эмес жана алгылыктуу эмес деп эсептейбиз, анткени ыкчам-иликтөө иш боюнча мыйзамдарда конкреттүү милдеттер абдан так аныкталган, ал эми кылмыш-жаза процессинин карамагында тергөө, атайын тергөө жана процессуалдык аракеттер бар.

2. Ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин тактикасынын өзгөчөлүктөрүн гана пайдалануу менен өз алдынча, так формулировкаланган милдеттерди чечүү үчүн ыкчам иш-аракеттердин максатын аныктаган колдонуудагы аныктамалар. Ыкчам иш-аракеттердин алдында турган жалпы жана конкреттүү мүнөздөгү тактикалык милдеттерди оперативдүү чараларды колдонуу менен гана чечүү керек экендиги талашсыз. Жалпылап караганда тактикалык жумуштарды ишке ашыруу ыкчам-иликтөө иш-чаралардын максаты деп эсептейт, бул жеке иликтөө, ыкчам издөө, карап чыгуу, алдын алуу сыяктуу ыкчам-иликтөө иш-мердүүлүктө параллелдүү болгон категориялардан жана түшүнүктөрдөн айырмаланган өзгөчөлүк. Бирок ошол эле учурда ыкчам-иликтөө иш-аракеттин максаттуу багыты түшүнүгү ыкчам-иликтөө иш-аракеттин субъектинин компетенцияларынан ыкчам-издөө иш аракети жүргүзүүдө, ишенимдүү адамдарды ыкчам иликтөө боюнча иштеп чыгууда конкреттүү айырманы камсыз кылбайт.

3. Ыкчам-иликтөө иштин максатын ыкчам-иликтөө ишмердиктин алдында турган маселелерди чечүүгө багытталган маанилүү маалыматтарды, фактылык маалыматтарды издөө катары формулировкалаган аныктамалар. Ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин максаттарынын бул аныктамасы аларды практикалык пайдалануу менен көмөкчү жана техникалык жактан толуктоочу мазмундагы ыкчам-иликтөө иш-мердиктин субъектинин башка иш-аракеттерин так айырмалоо мүмкүнчүлүгүн берет деп болжолдойт. Бирок, талданган максаттардын жана ыкчам-иликтөө чаралардын белгилүү бир тобу кошумча изилдөөнү жана иштеп чыгууну талап кылат. Ошентип, В.В. Дюков ыкчам-иликтөө иш-чаралардын маанилүү маанисин конкреттүү иш-аракеттин контекстинде эмес, «ыкчам-иликтөө кызматкерлердин өз ара байланышкан аракеттеринин бириккен системасы» катары формулировкалаган. Өзүнүн аныктамасында автор окуя деген сөздүн логикалык мазмунуна таянган деп эсептейбиз, анын семантикалык мааниси «пландаштырылган аракет же иш-аракеттердин жыйындысы» деген жалпы формулировкаланган максат менен коштолгон. Берилген аныктамадагы басым ыкчам-иликтөө ишмердүүлүктүн негизги элементтеринин бири болуп саналган ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин мазмунунда карама-каршылыктардын болушун аныктайт. Эреже катары, ыкчам-иликтөө иш-чаралардын структурасы бир максат менен өз ара байланышкан өзүнчө практикалык аракеттерден тураарын тануу мүмкүн эмес. Бул мисал, аныктама логикасы менен анын мазмунунун мааниси жагынан таптакыр окшош экендигин ачык көрсөтүп турат.

Ошону менен бирге практикалык аракеттер айрым ыкчам-иликтөө чараларды ишке ашырууну ке-

чиктирип жиберген учурлар да кездеше тургандыгы ачык көрүнүп турат. Демек, ар бир ыкчам-иликтөө иштин туруктуу белгилери катары иш-аракеттердин орду, максаты жана мүнөзү боюнча макулдашылган комплекстик аракеттер негизсиз нерсе деп эсептейт.

А.Ю. Шумилов да ыкчам-иликтөө иш-чаралардын мүнөзүн талдап, изилдөөгө көп убакыт жумшаган, атап айтканда, ыкчам иликтөө чараларды аныктоодо абдан маанилүү өзгөчөлүгүн камтыган – алардын мыйзамдыгын бекитүү [5]. Ыкчам-иликтөө чаралардын мазмунунун компоненттеринин бири катары мыйзамдык бекитүүнү талдоо, автордун пикири боюнча, логикалык жактан негизделген, анткени бул алардын укуктук мазмунунун белгисин көрсөтүп турат. «Изин суутпай издөө иши жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 7-беренесинде белгиленген ыкчам иш-чаралардын тизмеси статьянын өзүндө камтылган ыкчам иш-чаралар гана, субъекттердин башка практикалык аракеттери болуп санааларын жалпылайт.

Ыкчам иш-чаралардын мүнөздүү белгисинин логикалык жактан негизделген жана эң алгылыктуу аныктамасы анын ченемдик укуктук актыларга ылайык келүү талабы деп эсептейбиз. Ыкчам чаранын белгисинин берилген аныктамасы анын мазмундук бөлүгүндө мыйзамдуулук принцибинин уландысы болгондуктан, табигый түрдө prerogative катары каралат. Ыкчам иш-чаралардын аткарылышы жалпысынан тиешелүү мыйзам жана колдонуудагы ченемдик укуктук актылар менен жөнгө салынышы керектиги түшүнүктүү, ошондуктан айрым теоретиктердин оперативдүү иш-аракеттер мыйзамдарда камтылган айрым актылар менен гана жөнгө салынышы керек деген позициясы негизсиз көрүнөт.

Бирок, биздин андан аркы изилдөөлөрүбүздүн натыйжалары бул өзгөчөлүк ыкчам-иликтөө чараларынын аныктамасына колдонулбайт жана аны айырмалоочу белги катары мүнөздөп берүү өтө көйгөйлүү болгондуктан аны аныктамадан алып салуу керек деген тыянакка келди. Автордун ой жүгүртүүсүнүн логикасы, ыкчам-иликтөө иш-аракеттерден тышкары, ыкчам-иликтөө ишмердүүлүктүн курамдык бөлүгү болуп саналган бир катар башка структуралык элементтердин бар экендигинде, бул маалымат, уюштуруучулук камсыздоо, башкаруу иш-аракеттери жана ыкчам-иликтөө өндүрүштү камтыйт.

Келтирилген аргументке байланыштуу талдоого алынган өзгөчөлүк ыкчам-иликтөө иш-аракеттер системасынын башка компоненттеринен айырмаланбайт деп болжолдоого болот. Ошондой эле, бул өзгөчөлүктө логикалык карама-каршылыкты аныктоо оңой, анын логикасы «түшүнүктү бириктирүүдө» болгон аныктаманын мазмунунда, бул негизги аныктаманы чечмелөөнүн жардамы менен анын составдык компо-

ненттери. Бул жерде укуктук норма ыкчам-иликтөө иштин жардамы менен жана ошол аркылуу ишке ашырылуучу иштин бир түрү катары мүнөздөй турганын, ал эми ыкчам-иликтөө ишмердүүлүк ыкчам-иликтөө иш-аракеттин курамдык бөлүгү катары кабыл алынарын эске алуу зарыл, мында ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин негизги бөлүгүн алмаштыруу, ыкчам-иликтөө иш-аракеттердин мазмуну аркылуу ыкчам-иликтөө иш-аракеттерди чечмелөөдө ачык-айкын түшүнүк берилсе, ал эми иштин маанимаңызы иш-аракет аркылуу болот. Төмөндө автордун жүйөлөрү ыкчам-иликтөө иш-чаралардын атайын мамлекеттик органдардын компетенциясына тиешелүүлүгүнө негизделет, мунун өзү логикалуу жана талашууга болбойт. Ыкчам-иликтөө иш чаралардын маалыматтык ориентациясына негизделген диаметрдик позицияны ырааттуу кармап турабыз.

С.И. Захарцевдин айтымында, бардык оперативдүү иш-аракеттердин максаты маалыматты чогултуу эмес. Мисал катары, ал ыкчам-иликтөө ишке ашырууну атайт, анын ою боюнча, бул маалыматты өзүнөн өзү кабыл албайт, бул учурда автор өзүнө карама-каршы келет, анткени анын эмгегинин башка бөлүмүндө ал «ыкчам-иликтөө ишке ашырууну маалымат алуу ыкмасы катары» аныктайт. Бул да анын позициясынын жетишсиз ырааттуулугун көрсөтөт [6].

Толук талкуулоо ыкчам-иликтөө чаранын айырмалоочу белгилеринин катарына, аларды ишке ашыруу үчүн «мыйзам менен жөнгө салынган негиздер жана шарттарды» сактоо милдеттүү деген талапты кошууга болот.

Карамагыбыздагы илимий материалды талдоонун негизинде төмөнкүдөй жыйынтыкка келсек болот:

1. Ыкчам-иликтөө ишмердүүлүк теориясында ыкчам-иликтөө иш-аракеттерди аныктоонун бирдиктүү концептуалдык аппаратын түзүү боюнча чыгармачылык жемиштүү иштер жүргүзүлүүдө;

2. Так аныкталган аныктама ыкчам-иликтөө чаралардын конкреттүү теориясын иштеп чыгуу үчүн негиз болуп кызмат кылат;

3. Теориялык изилдөөлөрдө келтирилген аныктамалар ыкчам-иликтөө иш-чаралардын айрым мүнөздүү белгилеринин мазмунун ачып бербесе жана практикалык колдонуу үчүн семантикалык мааниге ээ эмес;

4. Ыкчам-иликтөө ишмердүүлүккө байланышкан изилдөөлөрдүн натыйжалуулугун жогорулатуудагы негизги тоскоолдуктар. Теоретиктердин жана практиктердин арасында теориялык изилдөөлөрдү жүргүзүүгө жана бул маселени талдоого кызыкдар болбогон көйгөйлөр бар. Ошондой эле иштеп жаткан илимий мектептердин жана багыттардын ишинин жетишсиздиги, ырааттуулуктун жоктугу;

5. Ыкчам-иликтөө ишмердүүлүктү аныктоону оптималдаштырууга багытталган таануучулук процесстин логикасы талап кылынган аныктамалардын бирдиктүү концепциясын иштеп чыгууга жана ыкчам-иликтөө илимдин алдында турган теориялык маселелерди жеңүүгө багытталган иш.

Адабияттар:

1. Судаплатов П.А. «Спецоперации» Биография: Изд. «Судоплатов» - «ОЛМА-ПРЕСС». - М., 1997. - С. 56.
2. Климов И. Оперативно-розыскная деятельность как процесс познания. Монография. - М., 1994. - С-67.
3. Четин А.Е. Оперативно-розыскные мероприятия – сущность и структура. - Барнаул, 2004.
4. Закон Кыргызской Республики «Об оперативно-розыскной деятельности» №131 от 16 октября 1998 года.
5. Шумилов А.Ю. «Рождение» уголовно-розыскного процесса: закономерность или «голое» абстрагирование? // Начало уголовно-розыскного права. - М., 1998. - С. 93-110.
6. Захарцев С.И. Оперативно-розыскные мероприятия: теория и практика. - М., 2004. - С.69.
7. Токторов Э.С., Жолдошов М.А. Проблемные вопросы организации оперативного обеспечения расследования преступлений. / Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2019. №. 12. С. 182-184.